

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ.

БРОЈ 3.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази за време бављења позоришне друживе у Н. Саду свагда о дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

О МАХНАМА ГЛУМАЧКИМ.

(Свршетак.)

Махна је глумачка и то, кад се на пробама игра као од беде. Уздајући се у себе, да ће се на самој представи моћи потпуно одужити својој улози, многи глумац долази на пробе као од неке невоље, а то чини толику штету представи, да се не да ничим накнадити.

Колико је сваком глумцу посебице од користи проба, толико је од користи и за целину и округлину представе. Залуд ће поједини глумац и највећу пажњу поклонити својој улози, ако је у целини, ако је у заједничком суделовању није проникао, ако јој значај према другим улогама није измерио.

А шта да речемо о целини представе, у којој се напред мора оценити и најмања улога према утицају, који се изискује од представе?

Познато је, колику важност приписује пробама, особито у новим комадима, свако добро уређено позориште, коме је одиста стало до уметничкога напредовања. Не две и три — ни *десет* проба често нису довољне, да би се могло пред публицу с пуним поуздањем изићи. Тако у Француској по дванаест до петнаест пута пробају често и незнатне комаде, па их тек онда приказују. Па и у бечком дворском позоришту чувени Лаубе није никад допустио да се какав комад представи, док није држао бар осам проба. А шта раде наши неки глумци? Није доста, што на пробама не пазе довољно на сваки покрет, на сваки израз, на сваку примедбу и поправку, која им се каже, него и својим улогама не поклањају толико пажње колико би

требало. Док свесни глумци у таквим приликама и сами траже од управитеља или редитеља нека обавештаја о својим улогама, наши многи глумци једва чекају, да њихов ред прође, па безобзирце бегају са позорнице. О таквим глумцима рекао је Берне у своје време: „Причали су ми о немачким глумцима, који су већ двадесет година у једном комаду излазили на позорницу, а опет свршетка његовог нису познавали, што им је много раније требало да отступе, па су увек с места ишли у крчму, да не дангубе.“ И ми смо познавали неколико таквих наших глумаца, који, кад су у првом чину били готови, никад нису дочекали, да виде како ће се комад свршити. Бадава си их наговарао, да бар прочитају комад кад већ не ће да га догледају: није помогло ништа, они су се радовали, што су „бригу скинули с врата“, а друго их се није више ништа тицало.

Али је још горе кад глумци на пробе често и не дођу, изговарајући се, да их је болест спречила.

Да ли се ту може дотерати до каква савршенства?

Такав немар убија сваки напредак у позоришној уметности.

Добро би било, да наши глумци проуче живот великих глумаца, па да се увере, како су сви много полагали на тачност у својој дужности у долажењу на пробе. Тако н. пр. и онај до г. 1863. најславнији руски глумац Михаило Шчепкин (умро 22. септембра 1863. у 74. г. свога живота) за целог свог глумачког века не само да није пропустио пробе, него се

ни једаред није задоцнио. Никад, па било да је и стоти пут коју улогу глумио, он је није глумио док најпре у очи дана представе, пре спавања, није улогу прочитао, и играо је на главној проби најтачније као на самој представи (В. „Позориште од г. 1876. стр. 56.)

Тако исто од велике је користи и значаја и читање целог дела, јер само се тако може постићи потпуна целина у приказу. Тако звана „читаћа проба“ није довољна, што се у такој прилици много којешта пречује и изгуби, или се у хитњи и не схвати. С тога ваља сваки глумац, који је рад своме напретку, да пажљиво прочита цело дело пре представе и пре пробе, јер

ће само тако моћи оценити своју улогу и измерити њену важност; само ће тако моћи проићи у дубину њену, у песниково срце, у песникове узор.

Ако се дакле глумци отресу споменутих махна, па ако стану заједнички озбиљно радити, једно другог узајамно потпомагати и одушевљавати се за приказивачку уметност: позориште ће напредовати, оно ће се узнети до оне висине, на којој ће постати народном школом, која ће приступачна бити својом поуком свакоме без разлике.

Ко не напредује, тај мора опадати, јер у природи застајања нема. „Застајање је смрт свуда — а нарочито у уметности“ — вели Бенедикс.

Л И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(*Фабрицијусова ћерна.*) Позоришна игра у три чина, написао А. Вилбрандт, превео Ј. Грчић. — Приказана у Новом Саду први пут 30. децембра 1885.)

Симпатичка личност није тај Фабрицијус никако. Први судбоносни корак учинио је — назад, као мама, јер се дао од своје младе и лакоумне жене избацити напоље. И сад, уместо да је узео њу на одговор, и њојзи „рукописа-телно“ очитао ацикуран, он је као дешператни сридаћ лутао по улицама и — као човек — хтео туђом луком да се одржи међу живима. Као да је баш морао живети! Онај, чије је имање, ухвати га за гушу, а Фабрицијус му забодне нож у груди. Затим га осуде на 30 година робије. Тамо се владао штомо, те га пустише после 24 године.

Ида Рајнхолдовица имала је бурну прошлост, противну од свог мужа; јер док је овај седео с оне стране браве, она је као певачица летела с гране на грану, т. ј. из загрљаја у загрљај. Имала је и кћер од (првог) мужа; али ју је оставила, да би лакше могла виловати. Она је, бар у радњи пред нама, једини трагичан карактер.

Напоследку су се обоје опаметили, кад су — оматорили. Фабрицијус је дошао Ролфу, да тражи посла, а нашао је кћер, Ида пак дошла је да тражи кћер, а нашао је посла. Први неће кћер, али она га хоће, Ида пак би хтела кћер, али она је неће.

Међутим је та кћи, Агата, нашао прибежишта и радње у творничара Ролфа. Она је удо-

вица и има синчића; али мудро и примерно понашање њено, поред лепоте, задобије јој срце нежењеног творничара. Ни она њега не мрзи. Међутим добијемо чудна појма о њеном срцу, кад је гледамо, како поступа с матером. Мрзи је, презире је, а ова се из свег срца каје. Ах! та за матер нема горе казне, него кад је се рођено дете одриче, а савест јој није сасвим чиста. Ида признаје свој грех, али правда се млађаним лакоумљем и сад је готова, да учини све и сва, те да поправи преступе — у колико се да. И Фабрицијус се правда — има се и зашто — али њему се прашта.

Ролф долази у ту немилу породичну распру као Пилат у „вјерују“. Нашао се ту, те тако плива с њима заједно. Он је уједно и неки „дух измирења и реда“; али силни сукоби осталих, на чијим петама је непријатно прикован жиг прошлости, изводе га из обичног колосека. Он се налази уједаред у сред комешаја, а не зна ни сам како.

То је од прилике обележје главних особа; остале су само стафажа, али доста нужна стафажа.

Са карактерима такве прошлости не да се написати позоришна игра. Противности су и сувише снажне, а да при сукобу не дође до јаке електричке струје, до севања и до громава, па и до пљуска.

Овај се последњи показао више у нартеру него на позорници, јер ми смо видели много лепо око — сузно. А то је по нашем мњењу слабија страна те глуме. Прави трагички карактери не гоне нас на плач, они нас уздижу и одушевља-

вају; али ако је ситуација жалостива, попуштају нам сузне жлезде, и ми се онда налазимо у сред „трогателних“ положаја, у вртлогу већином незаслужене судбе. И да Вилбрандт није „Фабрицијусовој ћерци“ дао и психолошког развитка, имали бисмо Раупахову или Бирх-Прајферкину глуму пред собом. Али он је то учинио, и тако је спасао судбу своје глуме.

Немамо више ништа да кажемо, осим коју о приказу глумачком. Тај је заслужио свако признање. Гђа Вујићка (Агата) играла је изврсно; оне две године отсуства од позорнице добростворно су утицале на глумовање њено. Она се одморила, прибрала и сад је заиста права глумица. Г. Ружић (Фабрицијус) потресао нам је сваки живац; он је остварио песникову замисао, и додао је свом уметничком венцу листић више, Гђа Ружићка (Ида) приказала је своју улогу заиста са оним трагичким начином, који задобија за себе. Ваља нам споменути још и то, да је појава њена одговарала појму о лепој неважици, и да примедбе Ролфове и судијине нису биле тек позоришне речи. Г. Миљковића (Ролф) видесмо први пут на нашој позорници у већој улози. Појава му је симпатичка и лепа, а игра му је била елегантна. У њему видимо глумца, који оправдава добар глас о себи. Гђа Добриновићка (Волмуговица) у својој улози свагда је изврсна глумица; у улогама те врсте нема јој пара. Шта може добар глумац од споредне улоге да учини, показао је г. Добриновић (Демлер). Та улога у рукама слабог глумца била би нееносна; у његовим рукама била је немој боље бити. Један пријатељ, који је седео близу мене, запитао ме је озбиљно, је ли г. Добриновић заиста био надеран? И остали приказивачи дадоше себи труда, да истакну глуму у лепом сјају. Споменућемо још малу С. Седмакову, која је као дилетанткиња по могућству чинила своје.

М. С.-ћ.

НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ У ЗАГРЕБУ.

(Први концерт контеса Ферари Д'Окијено. — „Провинцијалка.“) Први концерт грофица Ферари Д'Окијено у народном земаљском позоришту успео је уметнички управо сјајно. Обе даме доказаше, да су виртуозкиње, те умеше гласовиру, том сухопарном инструменту, удахнути живота. И њихова техничка вештина равна је уметничком дару, па ако још споменемо, како умеју изврсно заједно свирати, може се њихов успех потпуно схватити.

Између друге и треће тачке програма приказивала се нова шаљива игра: „Провинцијалка“, у 1 чину, од слављеног руског романо-писца И. Тургенјева.

Шта у Русији значи провинцијалка, то ће наши читаоци знати из оних мајсторских цртања

карактера у романима и приповеткама руских народних писаца, а особито из изврсног карактерног романа кнеза Мешчерског: „Жене петроградског друштва.“ „Провинцијалка“ је у модерној Русији особит појам. Све што је лепо, има духа и новаца, а и који немају духа, а желели би да стеку новаца: јуре у велики „град каменитих палача“ — да тамо или уживају или огледају срећу — или да постигну и једно и друго. Често постигну, а још чешће непостигну, те се упропасте; али то не одвраћа оне друге хиљаде да живе са — Петроградом, који је лети пуст, а зими необично живахан, ма да је зима обично тако јака, да леп онада са кућа!

Али и јесте леп тај створ Петра Великог, Пјећера како га народ зове. Па није чудно, да и лепа провинцијалка Доротеа (гђа Рајковићка-Димитријевићка) у 28. години, жели да дође у Петроград. Али како? Њезин муж Блинов, (г. Сажевић) окружни чиновник, у години 78., и не сања о том — што није могуће. Доротеји је ужасно дуго време, те јој је за невољу добро дошло и неспретно удварање Мише (госп. Фрајденрајх) неискусна младића од 19 година. У том се пријави гроф Лубин (г. Мандровић), код чије је матере Доротеа одрасла. Гроф јој је пре 12 година писао и једно љубавно писмо и то писмо Доротеа негде чува. Одмах удеси своју основу да — грофу заврти мозак, те да га склони, да поради, како би њезин муж дошао у Петроград. Доброћудноме мужу није по вољи, да му гроф дође у кућу, — а кад је грофов лакај дошао да га позове грофу, Доротеа каже лакају, нека гроф посети њих, јер њезин муж има посла. Муж се мргоди, али се ипак у свем — „слаже са женом.“

Дође гроф. Он скоро и не опажа Доротеје и она тек мора, да га опомене на — младе године. Гроф не би био галантан као што јесте — да се њезиној љубазности не одазове. Док он са Блиновом у његовој соби расправља његове послове, Доротеа удеси цео план. Мишу наговори, да њезина мужа ма како забави — док се она поразговори са грофом. Миша тога некако не може да појми, али ће ипак учинити, само нека Доротеа — „на њега не заборави.“ Сад тек наста „женска игра.“ Доротеа силом заустави грофа на ручку, а мужу рекне, да га нешто „Миша треба.“ Муж се заустеже, али ипак оде. Доротеа, са правом кокетиријом, занесе грофа. Он трчи кући, да јој донесе „једну његову композицију.“ Међу тим се муж враћа, Доротеа га шаље, да иде, „ако хоће, да дође у Петроград.“ Муж нерадо би оставио жену на само с грофом, управо не ће, али чим угледа грофа да се приближује, брзо оде у своју собу. (Свршиће се.)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

7. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕПЛАТИ 3.

У НОВОМЕ САДУ У СУБОТУ 4. ЈАНУАРА 1886.

ПРВИ ПУТ:

ДЕБОРА.

ПОЗОРИШНА ИГРА У 4 ЧИНА, НАПИСАО МОЗЕНТАЛ, ПРЕВЕО Н. В. ЂОРИЋ,

ОСОБЕ:

Лоренц, кмет у селу	Милојевић.
Јосиф, син му	Миљковић.
Учитељ	Ђурђевић.
Поп	Васиљевић.
Анка, синовица му	Л. Хаџићева.
Кројач	Кестерчанек.
Ситничар	Петровић.
Брица, доктор	Добриновић.
Крчмарица	Милојевићка.
Баба Савка	Добриновићка.
Јаков, момак	В. Димитријевић.
Ружица, сељанка	С. Бркићева.
Дебора	С. Вујићка.
Аврам, слеп старац	Десимировић.
Јеврејка	Д. Николићева.
Девојчица	С. Седмакова

Сељаци, сељанке, бегунци, јевреји, свирачи,

Збива се у једном селу у Штирској 1786. год. Између првога и трећег чина је осам дана, а између 3 и 4 чина пет година.

У недељу 5. јануара: „СТАРИ БАКА И ЊЕГОВ СИН ХУСАР.“ Позоришна игра у 3 чина, с певањем, написао Ј. Сигетија, за српску позоришну прерадили Ј. Ђорђевић и Л. Илић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 9³/₄ САХАТА.